

De eindtoetsen basisvorming

Twee toetsen voor het vak geschiedenis en staatsinrichting ter afsluiting van de basisvorming: die mochten we ontvangen in december 1994 om af te nemen in het schooljaar 1994/1995 of 1995/1996.

De toetsen waren nog niet binnen of de discussies brandden los op alle scholen en in alle secties. Ook binnen de sectie geschiedenis werd volop gepraat over het hoe, wanneer en waarom van deze toetsen. En binnen de kortste keren kwam ook de kritiek: niet te doen voor (I)vbo-leerlingen, een lachertje voor de Vwo-leerlingen; doen deze toetsen, en zeker de toets staatsinrichting, wel recht aan de kerndoelen?

Natuurlijk volgde de Commissie Basisvorming van de VGN de ontwikkelingen rondom de kerndoelen en de toetsen op de voet. We besloten om al direct na de eerste ervaringen met de eindtoetsen een enquête af te nemen.

We namen voor lief dat veel collega's niet zouden reageren, omdat ze de toets nog niet hadden afgenomen. 'Want voor we het weten worden de kerndoelen bijgesteld en komen er nieuwe maatregelen met betrekking tot de eindtoetsen van de staatssecretaris', dachten we toen!

En ja hoor, blijkens de circulaire van 25-9-1995 wordt het programma voor de eindtoetsen eenmalig veranderd. En de eerste stappen op weg naar (nieuwe/herschreven?) kerndoelen worden al weer gezet.

In onze contacten met de betrokkenen bij de basisvorming (PMB, CITO, SLO) zouden wij aan de eerste indrukken van de eindtoetsen veel kunnen hebben. We zijn dan ook blij dat we nog redelijk wat respons kregen.

We beloofden de deelnemers aan de enquête een verslag in KLEIO. Dat leest u hierna. Maar u kunt ervan overtuigd zijn, dat we de ontwikkelingen blijven volgen en erbij betrokken willen blijven of worden.

Hebt u hieromtrent iets te melden of te vragen, aarzel dan niet contact op te nemen met een van de leden van de Commissie Basisvorming van de VGN.

Namens de Commissie Basisvorming,
Loek Janssen

Bij de bespreking van de binnen gekomen enquêtes hebben we een aantal keuzes gemaakt. Een uitputtende analyse van alle gegevens moet u hier niet verwachten. Dat was overigens ook onze bedoeling niet. We kregen eerste indrukken binnen van een nieuwe ontwikkeling, die (waarschijnlijk) op korte termijn aangepast gaat worden. Maar die indrukken zijn interessant genoeg om weer te geven. Allereerst omdat 'geluiden uit het veld' cijfermatig bevestigd worden. Maar ook omdat we nu een eerste beeld krijgen van het belang dat docenten geschiedenis en staatsinrichting hechten aan basisvorming en de toetsing ervan; dit kwam met name terug in de commentaren.

We lopen de (tien) vragen met u door.

Cijfers

Wij ontvingen de enquête ingevuld terug van in totaal 48 docenten van de meest uiteenlopende onderwijstypes. Van die 48 docenten waren er 30 die één of meerdere toetsen inderdaad hadden afgenomen, 18 hadden dat nog niet gedaan (zie tabel 1).

Het CITO ontwikkelde een toets voor staatsinrichting en een toets geschiedenis, die uit twee delen bestond: algemene vragen en vragen rondom het Jordaanoproer. In onze enquête hebben we de geschiedenistoets ook gesplitst. In tabel 2 ziet u welke van de toetsen in welke types onderwijs reeds is afgenomen. Uit de tabel blijkt met name dat op veel scholen gewerkt wordt met methodes, die het lastig maken om thema's uit 'hogere klassen' nu al, na twee jaar basisvorming, af te vragen. We denken dan met name aan het Jordaanoproer en de staatsinrichting, twee 'typische' derdeklassonderwerpen. Wanneer het kan, worden die toetsen uitgesteld.

Schooltype	Aantal	Toets(en) ja	Toets(en) nee
Ivbo, Vbo, Mavo, Havo, Vwo	7	4	3
Ivbo, Vbo	5	4	1
Vbo, Mavo, Havo, Vwo	8	2	6
Vbo, Mavo, Havo	1	1	0
Vbo, Mavo	5	5	0
Vbo	1	1	0
Mavo, Havo, Vwo	11	8	3
Mavo	4	2	2
Havo, Vwo	2	1	1
Vwo	4	2	2
Totaal	48	30	18

Tabel 1: schooltypes en toetsen-afname.

	Ivbo	Vbo	Mavo	Havo	Vwo	Totaal
1. Jordaan	3	14	11	3	5	36
2. Wegwijs	4	14	9	6	8	41
3. Staatsinrichting	1	10	7	1	4	23

Tabel 2: de honderd afgenomen toetsen.

	Ivbo			Vbo			Mavo			Havo			Vwo		
	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M
1.			3		1	13		5	6	1	2		2	3	
2.			4		1	13		3	6		6		1	7	
3.			1			10		1	6		1		1	3	

Tabel 3: niveau van de toetsen (afgenomen). S = simpel, te gemakkelijk; G = goed, te doen; M = moeilijk, te moeilijk.

	Ivbo			Vbo			Mavo			Havo			Vwo		
	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M
1.			5		2	6		9	5	2	10		5	8	
2.			5		2	6		6	9	3	6		3	10	
3.			5		1	7		4	10	2	7		2	11	

Tabel 4: niveau van de toetsen (nog niet afgenomen). S = simpel, te gemakkelijk; G = goed, te doen; M = moeilijk, te moeilijk.

Wel toetsen afgenomen		Geen toetsen afgenomen	
Ja	Nee	Ja	Nee
14	13	14	3

Tabel 5: kerndoelen en eindtoetsen.

De (I)vbo-scholen hebben die mogelijkheid niet! Zij moeten de basisvorming na twee jaar afsluiten. Maar ook dan blijkt dat lang niet alle scholen het redden. De eerste toets die dan sneuvelt is die van staatsinrichting.

Twee vragen, 3 en 9, hadden betrekking op de lengte van de toets: hadden de leerlingen voldoende tijd om de toets af te ronden?

Hierover zijn geen massale klachten gekomen behalve uit de (I)vbo-hoek. Bij de keuze tussen 'haalbaar' en 'meer tijd nodig' zei ruim de helft (58%) van de (I)vbo-docenten dat hun leerlingen meer tijd nodig hebben. Van de Mavo-docenten was dat 24% en van de Havo/Vwo-docenten 7%. Hier tekent zich al een onderscheid af tussen het (I)vbo enerzijds en Havo/Vwo anderzijds.

Dat wordt alleen nog maar duidelijker wanneer we kijken naar wat men vond van het niveau van de toetsen. Het is hier wel aardig om onderscheid te maken tussen de docenten die een toets inderdaad al hadden afgenomen (vraag 4) en de docenten die dat nog niet hadden gedaan (vraag 8). (Zie voor de cijfers tabel 3 en 4.) Min of meer massaal vinden de (I)vbo-docenten de toetsen te moeilijk en ook bij de Mavo-docenten is er een meerderheid die het niveau van de toetsen te hoog vindt voor hun leerlingen. Maar zeker zo opvallend is, dat volgens de docenten deze toetsen niet per definitie gemakkelijker zijn voor de Havo/Vwo-leerlingen.

Deze resultaten vinden we terug in de vragen die betrekking hadden op het meetelen van de resultaten van de toets voor het rapportcijfer.

De afgenomen toets is in het geval van deze enquête het eindresultaat van twee jaar basisvorming. Leerlingen en docenten steken er veel tijd en energie in. Dan zou je een 'beloning' verwachten, een logische afronding van dit werk. Niet dus! Van de (precies) 100 toetsen, die er zijn afgenomen, zijn er 33 meegeteld voor het rapport, precies eenderde deel.

Vraag 6 had betrekking op de relatie tussen de kerndoelen en deze eindtoetsen. Doen de toetsen recht aan de kerndoelen, zoals die in de basisvorming voor het vak geschiedenis en staatsinrichting aan de orde komen? (Zie eerst voor de cijfers tabel 5.)

Deze vraag is 46 keer beantwoord; de 44 van de tabel en één keer 'deels', en één

keer '?'. Opvallend vonden wij dat juist de docenten die de toetsen nog niet hebben afgenomen positiever zijn dan hun collega's die wel ervaring hebben. Van die laatste groep kregen we ook de meeste 'commentaren'.

Opmerkingen bij de enquête

De discussies over de toetsen gaan nog even door, de eerste stappen op weg naar een eventuele herziening van de kerndoelen zijn al gezet en velen zullen zich herkennen in de opmerkingen die hieronder zijn afgedrukt. We zullen deze opmerkingen zeker meenemen in onze discussies.

Organisatie

- toetsen bovenop het programma is belastend, de planning en de organisatie (4);
- door de jaarplanning moesten er keuzes gemaakt worden uit de toetsen (1).

Vraagstelling en antwoordenvoorschrift

- moeilijk taalgebruik, ingewikkelde vraagstelling, verwarrende non-informatie en daardoor spannend voor de leerlingen; met name opgemerkt door (I)vbo-docenten (7);
- demotiverend voor leerlingen, die hun best doen maar de vragen niet snappen (3);
- leerlingen zagen voor de hand liggende antwoorden over het hoofd (1);
- lang niet altijd eens met de voorgescreven antwoorden (2);
- waarom mag je geen halve punten geven? (1)

Conclusies/algemene opmerkingen

- het is eigenlijk zinloos om zaken uit de 1e of 2e klas in de 3e klas na te vragen (2);
- pas het, overladen, programma van de kerndoelen aan om dit soort toetsen te vermijden (1);
- we telden de cijfers enkel mee om de leerlingen niet nog verder te demotiveren (1);
- de overheid neemt het Ivbo/Vbo door dit soort toetsen niet serieus (1);
- maak twee toetsen: een voor Vbo/Mavo en een voor Havo/Vwo; het is onmogelijk om totaal verschillende leerlingen dezelfde toets te laten maken (2);
- er is te weinig oog voor de haalbaarheid van de kerndoelen in twee jaar; dit kan gewoon niet (2);

- vorm van werkverschaffing: je krijgt toetsen die nauwelijks op de lespraktijk zijn toegespitst en vervolgens tellen de resultaten niet mee (1);
- vanuit het vak geschiedenis: zeer ontevreden (1);
- betutteling van de overheid op deze manier is overbodig (1).

Tenslotte

Binnen de secties geschiedenis en staatsinrichting is veel overleg geweest over de eindtoetsen: 43 van de 48 docenten geven dit aan. Hopelijk wordt dit overleg ook gebruikt om het geschiedenisonderwijs in Nederland de plaats te laten behouden die het verdient.

De deelnemers aan de enquête danken wij van harte.

